

Den nya EU-domen riskerar att sänka ersättningen för svenska artister och producenter när deras musik spelas i radio och tv. Foto: iStock

EU-dom ger sänkt ersättning

Musiker, artister och musikproducenter har rätt till ersättning när deras musik spelas i exempelvis radio, tv, restauranger eller butiker. I Sverige är det SAMI och IFPI som samlar in och fördelar dessa ersättningar till rättighetsinnehavarna. Organisationerna samlar även in ersättningar till sina medlemmar när deras musik spelas utomlands. SAMI har ett väldigt stort internationellt utbyte av ersättningar, vilket sker med hjälp av utväxlingsavtal som de tecknat med utövarorganisationer över hela världen.

Ersättningsrätten är bland annat reglerad på EU-nivå och för rättighetshavare från länder utanför EU, såsom USA, har Sverige hittills tillämpat en princip om reciprocitet (ömsesidighet). Denna princip innebär att rättighetshavare från andra länder endast har rätt till ersättning i Sverige om svenska inspelningar ges motsvarande rätt i deras hemländer.

Tillämpningen av ömsesidighet har varit central för att skydda svenska och europeiska intressen, främja investeringar och samtidigt stärka samarbetet med andra länder. Ömsesidigheten fungerar också som en påtryckningsmekanism mot de länder som fortfarande inte ger musiker ersättning när musik spelas i till exempel radio, tv, butik och restauranger. En ny dom från EU-domstolen har dock satt ömsesidighetsprincipen ur spel, vilket riskerar att försvaga svenska rättighetshavares ekonomiska situation.

I en promemoria från Justitiedepartementet föreslås ändringar i den svenska upphovsrättsförordningen. Dessa förändringar är en direkt följd av EU-domstolens RAAP-dom från 2020, som slog fast att ömsesidighetsprincipen inte längre kan tillämpas på rättighetshavare från länder som är anslutna till WIPO-fördraget (WPPT). De nya reglerna innebär att rättighetshavare från dessa länder kommer att ha rätt till ersättning i Sverige oavsett om motsvarande rättigheter ges till svenska inspelningar.

De nya reglerna innebär att svenska musikers intäkter kommer att påverkas negativt. I och med ömsesidighetsprincipens avskaffande kan svenska musiker och artister förlora betydande intäkter. Pengarna kommer i stället skickas till bland annat USA – den största musikmarknaden – som inte erbjuder motsvarande ersättning till europeiska inspelningar.

Omkring 8,6 miljoner euro per år kan komma att omfördelas till rättighetshavare från länder som USA.

Samtidigt riskerar detta att försämra EU:s förhandlingsposition gentemot USA, eftersom det bästa påtryckningsmedlet mot USA att införa en motsvarande ersättningsrätt för musiker har försvunnit. Det innebär att det i förlängningen kan bli ännu svårare att uppnå en världsomspännande ersättningsrätt för musiker på global nivå.

Förändringen riskerar också att leda till en ökad användning av friköpt och AI-genererad musik, vilket skulle slå hårt mot svenska musikers inkomster. Om priserna ökar för snabbt och kraftigt för att täcka upp för förändringarna kan musik-användare i högre grad välja billigare alternativ eller helt sluta att använda musik, vilket ytterligare underminerar möjligheten för svenska musiker att få skälig betalning för sitt arbete.

För svenska musiker och artister blir det avgörande att fortsatt bevaka hur de föreslagna förändringarna påverkar deras ersättningar och att föra en aktiv dialog med politiker och andra aktörer. Målet måste vara att säkerställa att svenska artister och musiker inte ska drabbas ekonomiskt av dessa förändringar.

Bevara ömsesidighetsprincipen!

Jakob Malmföf
Ombudsman

